

A TEMESVÁRI EMLÉKHÉT FŐSZERVEZŐJE, TORÓ T. TIBOR LAPUNKNAK: AZ AKTUÁLPOLITIKAI ÉRDEKEKTŐL MENTESEN KELL EMLÉKEZNI

A magyar álláspont Tőkés László 1989-es szerepéről

Emlékhétet szervezett Temesváron az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács az 1989-es forradalom kirobbanásának 30. évfordulójára, amelynek vendége volt Orbán Viktor, Magyarország miniszterelnöke is. A rendezvény főszervezőjét, Toró T. Tibort kérdeztük.

→ **MAKKAY JÓZSEF**

Mennyire sikerült megszólítaniuk magyarokat és románokat egyaránt?

Várakozásunkon felül volt az érdeklődés az emlékhét rendezvényei iránt. Talán húsz évvel ezelőtt, a forradalom 10 éves évfordulóján telt meg ennyire a Mária-téri református templom. A Gálaest előadásán sokan álltak, pedig ezer férőhelyesre sikerült berendezni a Kereskedelmi Kamara rendezvénycsarnokát. A Lovassy Cseh Tamás által írt és rendezett előadásra is pótszékeket kellett bevinni. Az Új Ezredév Református Központ gyönyörű,

ta: nemcsak Temesvár, de egész Románia köszönettel tartozik Tőkés Lászlónak és egykori gyülekezetének a harminc évvel ezelőtti kiállításukért. A Florian Mihalcea által vezetett Temesvár Társaság, a Daniel Vighi író által kitalált Ariergarda Mozgalom vagy a Traian Orban által igazgatott Memorialul Revoluției a kezdetektől a temesvári szellemiség megőrzésében és az igazság kimondásában érdekelt. Nem kétséges tehát állásponjtjuk Tőkés László szerepének megítélésében. Meggyőződésem, hogy Temesváron ennek az álláspontnak lenne többsége egy népszavazáson, de azért Temesvár sem érzéketlen a bukaresti propagandára. Ha beleolvassunk a rendezvényeinkről tudósító sajtóanyagok Facebook-kommentjeibe, ezzel kell szembesülnünk.

Román közegben sokféle összekövés-elmélet létezik az 1989-es decemberi események kapcsán. Hogyan tekint ezekre a forgatókönyvekre?

Harminc év alatt annyi összekövés-elmélet született, hogy már számon sem lehet tartani. Ezek minden év decemberében

pásztor és gyülekezete kitaró és konok ellenállása csiholta. Ezért a bukaresti propaganda olvasata nem lehet más, mint az, hogy Tőkés László idegen érdekek kiszolgálója, magyar vagy egyéb ügynök, ahonnan a hazaárulás már könnyen levezethető. Ez áll a több tucat politikai vagy erkölcsi karaktergyilkossági kísérlet mögött, amelyet az egykori temesvári lelkipásztornak el kellett szenvednie az elmúlt három évtizedben. A szomorú az, hogy aktuálpolitikai vagy hatalomtechnikai megfontolásból ehhez sokszor magyaroknak – politikusoknak, egyházi embereknek, határon innen és túl – is osztottak epizódszerepeket, amelyet ők nagy lelkesedéssel játszottak el. Ezért volt fontos megemlékező rendezvényeinknek Orbán Viktor miniszterelnök személyes jelenléte és kiállása, illetve az erdélyi magyar politikai és közéleti szervezetek jelenléte: bizonyítani azt, hogy a magyar álláspont Temesvár és Tőkés László szerepének megítélésében egységes.

Túl szép lett volna, hogy a magyar és a román miniszterelnök egyszerre jöjjön el Temesvárra?

FOTÓ: MTI

A Temesvár 30. évforduló gálaestjén: Toró T. Tibor, Orbán Viktor, Tőkés László és Nicolae Robu polgármester

Makovecz Imre által megálmodott új templom is kicsinek bizonyult az avatóünnepségen, pedig oda is beférnek mintegy félezren. Temesvár román közönsége leginkább a Bordos Artworks háromdimenziós vetítésére volt kíváncsi, hiszen a harminc évvel ezelőtti események ikonikus helyszíne, Tőkés László egykori parókiájának helyt adó református bérpaltán fényfestés – a mozgókép és a zene egyetemes nyelvén – idézte fel a harminc évvel ezelőtti előlancot és az azt követő eseményeket.

A Temesvár Társaság képviselői, Temesvár polgármestere, illetve több román előadó is részt vett a rendezvényen. A temesvári románság hogyan viszonyul a Tőkés László által kipattintott forradalmi szikrához?

Temesvár polgármestere ünnepe beszédében nyíltan kimond-

előkerülnek, burjánzanak. Van közöttük spontán is, de nagy részük titkosszolgálati laboratóriumban készült célzott politikai manipulációs szándékkal. Nehéz ezeket egymástól elválasztani. Mi hiszünk a saját igazságunkban, amelyet saját szemünkkel látunk, megéltünk. Ezt szeretnénk továbbadni azon nemzedékeknek, amelyeknek nem lehetett közvetlen élményük a temesvári forradalomról. Ez szép feladat.

Hogyan jellemezné a bukaresti politikumnak a temesvári forradalomhoz való viszonyulását?

A bukaresti egységes és homogén nemzetállami szemléletbe és az ebből levezethető emlékeztetpolitikai diskurzusba nehezen vagy egyáltalán nem illeszthető bele az, hogy a romániai rendszerváltozás Temesvárról indult, és a szikrát a népfelkeléshez egy magyar lelki-

Most már elmondhatom: komoly erőfeszítéseket tettünk azért, hogy a Temesvár 30. évfordulóba beilleszthessünk egy Orbán-Orban csúcstalálkozót. Közel jártunk hozzá, de végül nem sikerült, túl rövid volt az idő a diplomáciai előkészítéshez. Románia egykori elnökét, Emil Constantinescut viszont egészségi állapota akadályozta meg abban, hogy Lord Alton, a Brit Lordok Háza tagja vagy Janez Jansa, Szlovénia egykori miniszterelnöke mellett személyesen is ott legyen a Rendszerváltók Fórumán, de szép videoüzenetben tett hitet a temesvári szellemiség mellett.

Az RMDSZ háromszéki szervezete részéről két gesztus is elhangzott Tőkés László irányába. Hogyan értékeli e megnyilatkozásokat?

A normalitás jelének tekintem a háromszéki előjárók megnyi-

latkozásait. Remélem, nyilatkozatokat tettek is követik, hiszen sok a közös tennivalónk és nemcsak Háromszéken. A harminc év történelmi rálátást ad nekünk az akkori eseményekre: csakis az aktuálpolitikai érdekekből következő csőltás meghaladásával szabad viszonyulni hozzá. Ezt várom el minden felelős politikustól, Klaus Johannis államelnöktől is. Ha megértette az

→ A temesvári magyar áldozatok száma körülbelül 10-re tehető, de van a halottak nevei között német és szerb hangzású is.

idei elnökválasztás magyar üzenetét – a magyarok által többségben lakott régiók tömeges távolmaradását – akkor a Tőkés Lászlónak adományozott, majd az ország szégyeneként visszavett Románia Csillaga kalandos történetét is lezárhatná pozitív végkifejlettel. Tartozna ezzel nemcsak Tőkés Lászlónak, hanem a magyarságnak és Temesvár népének is. A 30 éves évforduló jó alkalom lett volna, de most csak annyira futotta, hogy végre érvényt szerzett a törvénynek és visszavonta a korrupcióért elítéltek kitüntetését.

Több kelet-európai országból is érkeztek előadók, meghívtak. Ők miként tekintenek a romániai rendszerváltásra?

Az Út a szabadság felé című nemzetközi konferenciánk megszervezésében partnerünk volt az Európai Emlékezet és Lelkiismeret Platform. Ennek az egyre terebélyesedő európai mozgalomnak – amelynek kimondott célja, hogy a kommunizmus bűneit feltárja az egykori szovjet blokk országaiban – vezetőségi tagja Szilágyi Zsolt, az Erdélyi Magyar Néppárt kül- és nemzetpolitikai kabinetjének vezetője. Az ő munkáját dicséri a mintegy húsz neves politológus, történész és közéleti személyiség jelenléte. Igyekezünk nemzetközi kontextusban is értékelni az 1989-es rendszerváltó esztendő történéseit, természetesen a romániai rendszerváltozást és külön Temesvár szerepét. Szakmai érveikkel, tényfeltáró előadásaiikkal megerősítettek minket azon törekvésünkben, hogy a dolgok a helyükre kerüljenek.

Az emlékhét keretében fogalmazódott meg a kommunizmus bűneit feltáró és számon kérő nemzetközi bíróság felállítására. Ennek mennyi esélye van a megvalósítására?

A javaslat ötletgazdája Tőkés László és a Temesvár Társaság néhány tagja, köztük Alexandra Răzvan Mihalcea ügyvéd. Mindaddig, amíg ez a testület nem jön létre és nem kezdi meg a munkáját – vagyis a nácizmus bűneit feltáró Nürnbergi Perhez hasonlóan nem történik meg a Kommunizmus Pere –, nem beszélhetünk

a forradalom befejezéséről, nem zárhatjuk le a rendszerváltozást. Egyelőre nem sok esély mutatkozik rá. Az Európai Emlékezet és Lelkiismeret Platform kiemelt feladata ez, és örülök neki, hogy itt is sikerült napirendre tűznünk.

Temesvár polgármestere multikulturális városról beszélt. Temesvár szülőltjeként mennyire érzi a multikulturalizmus létezését a Bánságban?

Temesvár multikulturalizmusa szép mítosz, amelynek gyökerei a monarchia Temesváriának valóságában gyökereznek, de ma már ennek jelei alig látszanak. A kommunizmus négy évtizedének aszimulációs politikája, a betelepítések, a bánsági németek tömeges kivándorlása és a rendszerváltozás utáni évtizedek „modellértékű” kisebbségpolitikája azt eredményezte, hogy a bánsági sokszínűség csak halvány foltokban van jelen. Az igazság az, hogy a kisebbségi nemzeti közösségek olyan arányban megfogyatkoztak, hogy nem jelentenek már veszélyt a 90 százalékos meghaladó román többségre. Tehát lehetnek akár nagyvonalúak is, a négy nyelvű – román, magyar, német és szerb – településnévtábla mégis több mint két évtizedes közdelem után került ki a város bejárataihoz.

Táblát avattak a temesvári református gyülekezet egykori tagjának, Újvárossy Ernőnek emlékére. A temesvári események kapcsán hány magyar áldozatról tudnak?

Újvárossy Ernő építész mérnök halálának körülményei máig tisztázatlanok. Az bizonyos, hogy halála a Szekuritáté lelkén szárad, és azt Tőkés László melletti kiállása okozta. Így lett ő tudomásunk szerint a '89-es ellenállás első áldozata két hónappal a decemberi népfelkelés kitörése előtt. A temesvári forradalom áldozatainak nevét vizsgálva szinte látszik a város lakosságának akkori etnikai aránya. Így a magyar áldozatok száma körülbelül 10-re tehető, de van a halottak nevei között német és szerb hangzású is. Ez is bizonyítja: december 16-án a magyar református ellenállásból össznépi temesvári ügy lett felekezeti és etnikai hovatartozástól függetlenül.

Mit üzen azoknak, akik 30 év távlatából kiábrándultak abból a rendszerből, ami három évtizede a kommunizmust váltotta Romániában?

Ne adják fel a reményt, amelynek újjászületését hozta meg a temesvári forradalom. Őrizzenek meg minél többet abból a cselekvő hitből, amely harminc évvel ezelőtti közösségi újjászületésünk szabadító karácsonyán beleszabadított minket a rendszerváltozás folyamatába. Itt Temesváron és szerte Erdélyben. Ha 100 év után még megvagyunk, akkor biztos életképes nemzeti közösség vagyunk.